

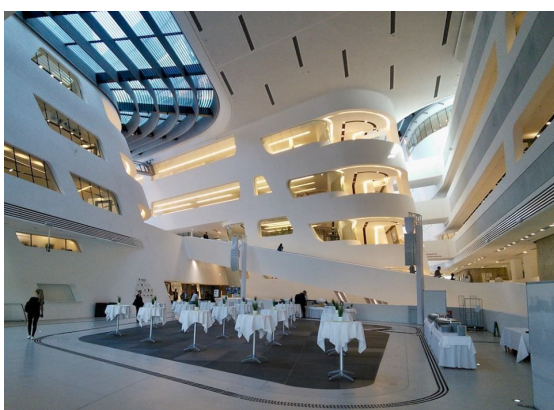
Zpráva ze služební cesty - COASP 2018

Místo: University of Vienna, Vídeň, Rakousko

Termín: 16.-19.9.2018

Účastník: Mgr. Tereza Simandlová, tereza.simandlova@ruk.cuni.cz

Cílem služební cesty byla účast na 10. ročníku mezinárodní konference **Conference on Open Access Scholarly Publishing**¹, pořádané ve Vídni ve dnech 17.-19. září 2018. Hlavním organizátorem byla organizace **Open Access Scholarly Publishers Association**² (OASPA). Ještě před konferencí byla navštívena knihovna a studijní centrum University of Economics Vienna, kde se sice nepodařilo předem vyjednat komentovanou exkurzi, ale do budovy se účastnice podívat mohla.

První den konference zahájil předseda OASPA Paul Peters příspěvkem na téma spolupráce mezi vydavateli a poskytovateli financí. Současný vztah označil za rozbitý a představil 10 principů pro narovnání vztahů.

Na podobné téma navázal Falk Reckling (FR), mj. komentoval hybridní model open access. Zopakoval, že původním záměrem bylo hybridy udržet po dobu, kdy se uzavřené časopisy budou postupně transformovat na otevřené. Čas ale ukázal, že k plné transformaci zatím nedochází a hybridní model se stává terčem kritiky. Reckling ale upozornil, že hybridům nelze upřít jednu věc - a to že bez nich by někteří autoři otevřeně nepublikovali a hybridy označil nejen za model výhodný pro vydavatele, ale také schůdnou open cestu pro opatrné autory. FR dále upozornil, že při vyjednávání s vydavateli o OA podmínkách musí mít poskytovatel především nastavené dobře workflow (hlavně z pohledu autora). Někteří vydavatelé bohužel toto zatím nepovažují za důležité a OA dohody s nimi tak zatím nevycházejí z analýz úspěšně. Na závěr odkázal FR na článek zkušeností FWF z vyjednávání s vydavateli³.

¹ <https://oaspa.org/conference/>

² <https://oaspa.org/>

³ Pinhasi, R., Blechl, G., Kromp, B., & Schubert, B. (2018). The weakest link – workflows in open access agreements: the experience of the Vienna University Library and recommendations for future negotiations. *Insights*, 31, 27. DOI: <http://doi.org/10.1629/uksq.419>

Součástí úvodní session byla také panelová diskuze s **Early Movers**, mezi kterými byli David Prosser (Executive Director, RLUK), Susan Murray (Executive Director, AJOL), Jean-Claude Guédon (Professor, Université de Montréal), Paul Peters (CEO, Hindawi) a Lars Bjørnshauge (Managing Director, DOAJ). Diskuze se točila kolem jejich pohledu nejen na historický vývoj OA, ale také na pohled do budoucna. Panelisté se shodli na tom, že OA hnutí je stále potřeba, neboť se samotný otevřený přístup stále vyvíjí a není plně implementován. Navíc si za ním stále velká část vědecké komunity představuje něco jiného (např. gold OA řada vědců chápe pouze jako APC - placený - OA apod.). Za jednu z příčin (ale ne negativní), proč se OA prosazuje tak pomalu, panelisté mj. označili různorodost motivací k otevřenosti - někdo OA prosazuje kvůli frustraci ze stavu tradičního systému, někdo se nadchne pro moderní přístup/změnu, někdo OA chápe jako poslání apod. Diskuze se také točila kolem impact faktoru. Jeden z panelistů upozornil, že není nutné IF a jeho současné využívání pro hodnocení vědy nejen jako problém, ale může IF může být výtahem pro nové/moderní a úspěšné časopisy (viz příklad megačasopisu PLoS One), které díky IF dokázali řadu vědců přimět k otevřenému publikování, čímž také šíří osvětu. Panelisté poukázali na to, že zrušením IF (nebo ukončením jeho využívání pro hodnocení/kvantifikaci kvality vědy) by svět najednou nebyl lepší. Změnu potřebuje celý systém. V diskusi také zaznělo, že OA není zásahem do akademické svobody. Ta jde totiž ruku v ruce také s akademickou zodpovědností. OA politiky jsou efektivním nástrojem poskytovatelů financí, jak příjemcům ukázat, že peníze dostávají účelově na něco a dárce může (a musí) stanovovat podmínky (např. že chce, aby byl článek publikován otevřeně).

Druhá část prvního dne **Show and Tell** byla věnována představení zajímavých projektů a iniciativ. O vývoji a současném stavu OA na úrovni Evropské komise promluvil Daniel Spichtinger, mj. upozornil, že EK vydala po 6 letech aktualizované doporučení k otevřenému přístupu a uchování vědeckých informací⁴.

Zástupci CERNu se ve svém příspěvku zaměřili na analýzu toho, co vlastně vědci stahují - zda preprinty nebo vydavatelské verze (vydané v časopisu). Zopakovali známou informaci, že 95 % aktuálních článků z oblasti částicové fyziky je v preprintové podobě dostupných v arXivu⁵. Ve své analýze Salvatore Mele a Alexander Kohls zjistili, že do roku 2013 vědci 2x častěji chodili do arXivu pro preprinty, a to i v době, kdy už byly články publikovány v časopisech. Od 2014 (po spuštění mezinárodního konsorcia SCOAP3⁶) je využívanost arXivu a časopisů téměř shodné, u backfilů (starých textů) je ale stále často navštěvován spíše arXiv. Zajímavé ale je, že nové open access články přitáhli více čtenářů k uzavřeným backfilům na stránkách vydavatelů. Díky SCOAP3 obecně vzrostl zájem (čtenost) o publikace z oblasti částicové fyziky.

Třetí řečník představil nový multioborový vyhledávač open access publikací Scilit⁷, který produkuje vydavatelství MDPI a aktuálně obsahuje něco přes 110 mil. záznamů vědeckých článků (z toho 22 mil. fulltextů). Kromě samotného vyhledávání open literatury Scilit umožňuje analyzovat vydavatelský trh, dále umožňuje nastavit alerty k novým článkům a může být (pro vydavatele) zajímavým zdrojem při hledání vhodných recenzentů. Pro

⁴ Commission Recommendation (EU) 2018/790 of 25 April 2018 on access to and preservation of scientific information <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32018H0790>

⁵ <https://arxiv.org/>

⁶ <https://scoap3.org/>

⁷ <https://www.scilit.net/>

linkování na plné texty Scilit využívá Core, Unpaywall, Pubmed Central a preprintové archivy. Do budoucna MDPI chystá možnost exportů citací a vytvoření vědeckých profilů.

Další příspěvek představil projekt FREYA⁸, financovaný EK a určený zejména vydavatelům. Projekt má za cíl vytvořit robustní řešení pro trvalé identifikátory (nutné pro propojení evropské infrastruktury - mj. služba pro EOSC a OpenAIRE).

Pátý příspěvek představil dosavadní analýzu a snahu projektu TRANSPOSE⁹, který upozorňuje že téma preprintů a modelu otevřeného recenzního řízení je nyní na vzestupu, ale často nejsou jasné vydavatelské politiky, praxe a úroveň implementace u jednotlivých vydavatelů. To by TRANSPOSE rád změnil - tím, že vytvoří databázi informací o politikách ve vztahu k preprintům, open peer review a také ghost peer review u jednotlivých vydavatelů.

Poslední příspěvek první části odpolední session zakončil příspěvek o otevřených aktivitách Světové banky, která má dvojí roli - je vydavatelem i autorem řady odborných publikací. Od roku 2012 je v provozu Open Knowledge Repository¹⁰ a platí jejich OA politika (mandatorní green OA) - preprinty a working papers musí být pod CC BY s okamžitým přístupem pro zaměstnance WB.

Závěr prvního dne patřil bilancování nad OASPA a nastínění budoucího vývoje. Prioritou OASPA do budoucna by měla být užší spolupráce s poskytovateli financí a tvůrci velkých politik, práce na řešení praktických výzev zabraňujících implementaci OA (např. diskuze nad tokem financí - z předplatných na OA), snaha o větší spolupráci přímo s vědeckou komunitou apod.

Druhý den konference zahájila Iryna Kuchma z EIFL keynote příspěvkem, který spíše upozorňoval na problémy spojené s prosazování zpoplatněné zlaté cesty OA v rámci politik v evropském prostoru. Upozornila, že jsou státy, které si nebudou moci APC model dovolit. Reagovala tak na větu z Plánu S, která říká, že *každý vědec by měl být schopný publikovat otevřeně, i když jeho instituce má omezené prostředky*. Dle Kuchmy se stále více otevírají nůžky mezi bohatými a chudými autory/zeměmi). Proto vyzvala vydavatele, aby v případě APC a waiverů dobře komunikovali své podmínky a případné úlevy - kolik z částky mohou odpustit, jak platba proběhne apod. Dle Kuchmy by ve východní a jižní Evropě měl být OA prosazován pomocí kolaborativní komunitou tvořené veřejné otevřené infrastruktury (většinou neplacené časopisy + repozitáře). Představila také řadu nástrojů, umožňujících transformovat uzavřené prostředí v otevřené a příkladů, které zároveň nestojí mnoho peněz.

- Návod: Legal aspects of converting a scientific journal to an open-access model. Guidelines for publishers¹¹
- Joint Roadmap for Open Science Tools¹²

⁸ <https://www.project-freya.eu/en>

⁹ <https://transpose-publishing.github.io>

¹⁰ <https://openknowledge.worldbank.org>

¹¹ Starczewski, Michał, Grabowska Klaudia, Maryl, Maciej, & Jędraszko, Barbara. (2018, June 30). Legal aspects of converting a scientific journal to an open-access model. Guidelines for publishers (Version 1). Warsaw, Poland: Institute of Literary Research of the Polish Academy of Sciences.

<http://doi.org/10.18318/chc.2018.2>

¹² <https://jrost.org/>

- Open Source Alliance for Open Scholarship¹³
- Global Sustainability Coalition for Open Science Services¹⁴
- EUA Roadmap on Research Assessment in the Transition to Open Science¹⁵
- Cookbook for Open Access books¹⁶ - popisuje zkušenosti s nastavováním komunitního (non APC) vydavatelství Language Science Press
- FOSTER Open Science Training Courses¹⁷

Následovaly **Poster lightning talks**, kde byl zajímavý především poster Pauline Jönsson a Karin Henning z Gothenburg University Library *Mapping of APCs at the University Library in Gothenburg*, který představoval jejich snahu o mapování a analýzu náklad na placené OA publikování (APC náklady). Údaje jednak sami monitorují z faktur v ekonomickém systému, zároveň přímo oslovují vydavatele a žádají o přehled za svou instituci. I přes velké úsilí se knihovně zatím nedaří podchytit všechny platby. Během coffee breaku bylo s Mgr. Rygelovou předdomluven příspěvek kolegyň na příštím ročníku Otevřených repozitářů a představení jejich činnosti.

Druhou část dopolední session nazvanou **“Transformative Agreements”** zahájila Wilma van Wezenbeek z nizozemské asociace univerzit, která mj. zajišťuje vyjednávání podmínek open publikování u vydavatelů- Ve svém příspěvku shrnula dosavadní zkušenosti a zdůraznila 4 základy úspěchu pro vyjednávání OA dealů:

1. Smlouva s jedním vydavatelem tlačí na ostatní, aby se připojili - nejde stát mimo.
2. Ve vyjednávání se angažovali politické špičky univerzit a země.
3. Jasná politika a dodržování nastavených principů. Neuhnout z cesty, i když vydavatel tlačí.
4. Jasná politická podpora (shora i zdola).

Nizozemskou cestu k OA do roku 2020 shrnuje stránka *The road to 2020*¹⁸.

Kamran Naim z Annual Reviews představil jejich nový model pro udržitelný open access *Subscribe to Open*, který vydavatel nestaví na vybírání publikačních poplatků od autorů, ale na sponzorství od knihoven. Knihovna se může rozhodnout sponzorovat OA u určitého časopisu, čímž získá slevu na zbývající předplatné. Pokud nějaký časopis dosáhne určité sponzorské částky, přejde plně do OA režimu (nicméně ne trvale - je vázáno vždy na jeden rok).

Závěr session patřil Kathleen Shearer (KS) z *Coalition of Open Access Repositories* (COAR), která vystoupila s příspěvkem na téma udržitelnosti, rovnosti a inovativnosti ve vědecké komunikaci. Stejně jako u Kuchmy z příspěvku bylo patrné, že COAR není plný optimismu s blížícího se nástupu podpory placené cesty gold OA. Uvedla, že potřebujeme celosvětově propojený svět, který reflektuje a reaguje na různé priority a požadavky různých disciplín a různých regionů. Upozornila na to, že když vytváříme a nastavujeme nový systém, musíme myslet i na to, aby byl použitelný všude - vědecká inkluze by neměla být “možnost”, ale “povinnost”. Dle Shearer v propojeném a digitálním prostředí není nutné

¹³ <https://osaos.org/>

¹⁴ <http://scoss.org>

¹⁵ <https://eua.eu/component/attachments/attachments.html?id=348>

¹⁶ Nordhoff, Sebastian. (2018). *Cookbook for Open Access books*. Berlin: Language Science Press. <http://doi.org/10.5281/zenodo.1286925>

¹⁷ <https://www.fosteropenscience.eu/toolkit>

¹⁸ <http://www.vsnu.nl/Roadmap-open-access-2018-2020-English/the-road-to-2020.html>

udržovat všechny funkce vědeckého publikování na stejné platformě - procesy kolem publikování lze rozdělit (decentralizovat) a řešit distribuovaně. Navíc se dnes v debatách o vědecké komunikaci neřeší pouze klasické články, ale i jiné typy dokumentů. Jsou na toto vydavatelé připraveni? V závěru KS odkázala na dokument *Beyond Open Access: Five prerequisites for a sustainable knowledge commons*¹⁹.

Odpolední sekci **“New Models, New Players: New Models in Open Access Publishing”** zahájila Rebecca Kennison s reflexí hnutí open access. Podle ní řada vydavatelů záměrně šíří mýty o OA (že jde o neudržitelný systém, nízké kvality, bez peer review, že bez papíru nejde o kvalitní časopis apod.) a knihovny se zase utápí ve svých zbožných přáních (OA je samospasné a vyřeší serial crisis, poučení vědci = automatická změna chování, zavedení politik a vybudování repozitářů povede samo k úspěchu v OA apod.). Hnutí navíc vyprodukovala velmi specifickou terminologii, která je běžným vědcům a nezajímavým subjektům nesrozumitelná (green, gold, platinum, hybrid, APC, ...). Jako východisko uvedla RK název textu Toby Greena *“We’re still failing to deliver open access and solve the serials crisis: to succeed we need a digital transformation of scholarly communication using internet-era principles.”*²⁰.

Po keynote následovaly příspěvky představující projekt Radical Open Access Collective²¹ a ScholarLed.org²², v příspěvku Janneke Adema mj. mluvila o nových možnostech vydávání

19

<https://www.coar-repositories.org/activities/advocacy-leadership/open-science-and-sustainable-development/>

²⁰ Green, Toby. (2018, September 6). We're still failing to deliver open access and solve the serials crisis: to succeed we need a digital transformation of scholarly communication using internet-era principles. Zenodo. <http://doi.org/10.5281/zenodo.1410000>

²¹ <https://radicaloa.disruptivemedia.org.uk/about/>

²² <https://scholarled.org>

(knižní) odborné literatury a zmínila studii britské organizace Jisc *Changing publishing ecologies: A landscape study of new university presses and academic-led publishing*²³.

Se svou přednáškou o knihovním inkubátoru na Utrecht University, který pomáhá časopisům transformovat se do udržitelného open modelu navázal Jeroena Sondervana (JS). Projekt Uopen Journals²⁴ nyní spravuje 14 plně otevřených časopisů a byl detailně představen také před rokem na českém semináři Otevřené repozitáře 2017²⁵. JS zmínil ještě další knihovní projekty, které podporují OA publikace - finský Journals.fi²⁶ a dánský Tidsskrift.dk²⁷.

Poslední velmi očekávaný příspěvek přednesl Robert-Jan Smits z Evropské komise a týkal se nově ohlášené koalice národních a evropských poskytovatelů financí cOAlition S²⁸ a jejich Plánu S, který má za cíl od 1.1.2020 zajistit okamžitý a svobodný otevřený přístup k vědeckým publikacím. Motivací koalice je nastartovat a urychlit změnu, neboť jsme se s OA obsahem mezi lety 2012 a 2018 posunuli jen o 5 % (z asi 15 na 20 % otevřeného obsahu z toho, co je ve vědě celkově publikováno). Navíc trh začínají ovládat hybridi, kteří ale neplní svoji původní - transformativní - funkci. Dle analýzy se ukázalo, že nyní pouze cca 7 % vyjednávání k OA podmínkám (spolu)řeší poskytovatelé financí, přitom jsou to oni, kdo nastavují pravidla "hry". Je tedy potřeba je vtáhnout do transformace. Plán S proto definoval 10 jasných principů²⁹ a zapojení poskytovatelé se zavázali tyto principy prosazovat (bez výjimky, vše):

- Authors retain copyright of their publication with no restrictions. All publications must be published under an open license, preferably the Creative Commons Attribution Licence CC BY. In all cases, the license applied should fulfil the requirements defined by the Berlin Declaration;
- The Funders will ensure jointly the establishment of robust criteria and requirements for the services that compliant high quality Open Access journals and Open Access platforms must provide;
- In case such high quality Open Access journals or platforms do not yet exist, the Funders will, in a coordinated way, provide incentives to establish and support them when appropriate; support will also be provided for Open Access infrastructures where necessary;
- Where applicable, Open Access publication fees are covered by the Funders or universities, not by individual researchers; it is acknowledged that all scientists should be able to publish their work Open Access even if their institutions have limited means;
- When Open Access publication fees are applied, their funding is standardised and capped (across Europe);
- The Funders will ask universities, research organisations, and libraries to align their policies and strategies, notably to ensure transparency;
- The above principles shall apply to all types of scholarly publications, but it is understood that the timeline to achieve Open Access for monographs and books may be longer than 1 January 2020;
- The importance of open archives and repositories for hosting research outputs is acknowledged because of their long-term archiving function and their potential for editorial innovation;
- The 'hybrid' model of publishing is not compliant with the above principles;
- The Funders will monitor compliance and sanction non-compliance.

²³ <https://repository.jisc.ac.uk/6666/1/Changing-publishing-ecologies-report.pdf>

²⁴ <https://www.uopenjournals.org>

²⁵ <http://dspace.vsb.cz/handle/10084/117135>

²⁶ <https://journal.fi/index/index>

²⁷ <https://tidsskrift.dk/>

²⁸ <http://scieur.org/coalition-s>

²⁹ https://www.scienceeurope.org/wp-content/uploads/2018/09/Plan_S.pdf

cOAlition S je koordinována organizací Science Europe a v nejbližší budoucnosti plánuje rozšířit koalici o další poskytovatele z členských zemí. Zároveň se nyní vedou diskuze nad zapojením OA monografií do Plánu S, ale zatím není stanoven termín pro nasazení závazných pravidel. V navazující diskusi dále padla zajímavá informace - cOAlition S v úvodu vyjde s určitým stropem pro uznatelnost nákladů na APC, po stabilizování trhu ale koalice počítá s tím, že tento strop uvolní.

Zakončení druhého dne se ujala Kristen Ratan (KR) z Coko Foundation s příspěvkem, který se opět dotýkal distribuovaných procesů v rámci vydávání a otevřených infrastruktur. KR posluchače odkázala na tři zajímavé studie/texty ukazující aktuální stav open prostředí:

1. *The state of OA: a large-scale analysis of the prevalence and impact of Open Access articles*³⁰
2. *The State of Open Data 2017*³¹, podle které ochota otevírat data se u vědců ze 70 % posunula na 80 %, motivace jsou různé - zvýšit vliv, pro veřejné blaho, jen 16 % otevírá data kvůli OD politice
3. *Open Science by Design*³²

KR zmínila, že pokud systém dovede sdílet zkušenosti a spolupracovat, ušetří řadu peněz. Jako příklad uvedla letový provoz, kdy společnosti sdílí náklady a tím je u společných aktivit deduplikují (šetří jako celek). To samé by mohlo fungovat i v rámci publikačního prostředí. Je potřeba konsolidace a určení jednoho směru, který budou všichni prosazovat. Coko Foundation nabízí např. PubSweet Framework, platformu pro vytváření nových platform - modulární systém pro sestavení si systému na míru (modul pro peer review, poznámkové bloky, anotace, discovery nástroj, webovou prezentaci atd.). Příklady různých platform, umožňující vydávat OA literaturu: OJS (PKP), Editoria (Coko), xPub (Coko), Librero (eLife) a Invidio (CERN).

Třetí den konference byl zahájen session věnovanou **Open Access Monographs**. Keynote přednášky se ujal Sven Fund (SF) z Knowledge Unlatched a věnoval se novým modelům umožňujícím vydávat udržitelně otevřené knihy. Ty označila za stále důležitý typ publikace (zejména pro HSS obory), ale v OA zatím ještě nestabilizovaný. OA je u knih složitější - např. kvůli právům k obrázkům v uměnovědných publikacích, nízké inovativnosti v některých disciplínách (např. mediální studia) apod. V OA režimu je zatím dostupných asi jen 10 % odborných monografií, přestože (a možná také právě proto) existuje mnoho modelů. Dle SF by cestou ke zvýšení dostupnosti knih v OA pomohlo zvýšit transparentnost a zjednodušit byznys modely. V reakci na nedostupnost této cesty pro některé autory Knowledge Unlatched chystá spustit KU Open Funding³³. Dál také SF upozornil, že se velmi málo analyzuje výhodnost a impakt OA pro konkrétní tituly. Řada vydavatelů také nesdílí statistiky - ať už s autory nebo s poskytovateli financí. OA statistiky je potřeba otevřít a sdílet, aby se

³⁰ Piwowar H, Priem J, Larivière V, Alperin JP, Matthias L, Norlander B, Farley A, West J, Haustein S. (2018) The state of OA: a large-scale analysis of the prevalence and impact of Open Access articles. *PeerJ* 6:e4375 <https://doi.org/10.7717/peerj.4375>

³¹ The State of Open Data 2017

<https://www.digital-science.com/resources/portfolio-reports/state-open-data-2017/>

³² Open Science by Design: Realizing a Vision for 21st Century Research

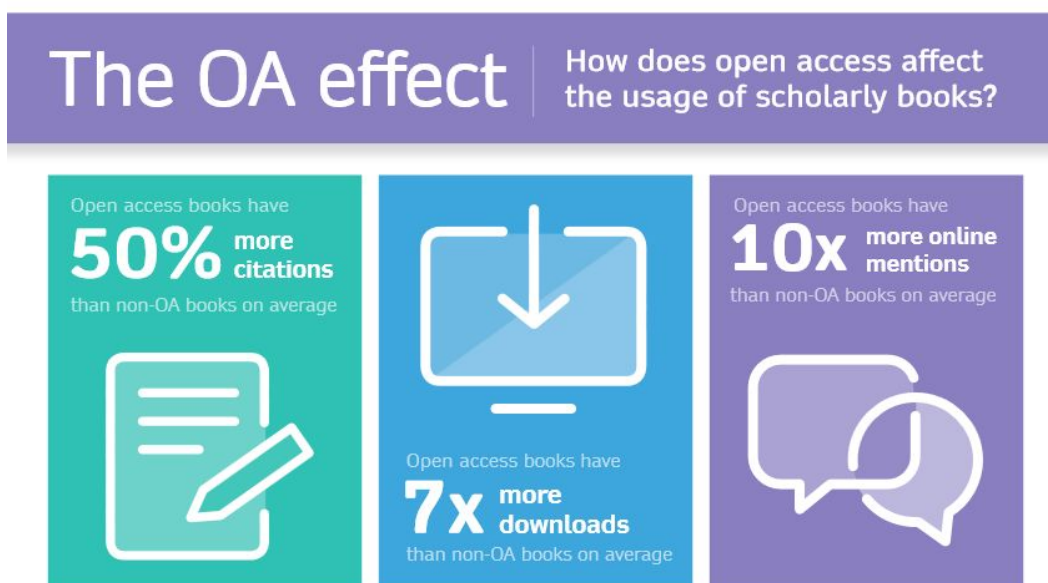
<https://www.nap.edu/catalog/25116/open-science-by-design-realizing-a-vision-for-21st-century>

³³ <http://www.knowledgeunlatched.org/book-processing-charge-calculator/>

přínos modelu prokázal na veřejnosti. Ukázat dopad publikace je jádrem OA, ne jen otevřít obsah. SF také uvedl, že vidí roli knihoven při financování OA knih jako velmi důležitou, ale bude potřeba restrukturalizovat rozpočty (nyní jde málo prostředků přímo na podporu OA - tím spíš u knih).

Následoval příspěvek Marka Edingtona (ME), který představil zprávu *Transparency in Standards and Practices of Peer Review*³⁴. ME mj. Upozornil na to, že peer review je něco, v co všichni věří, ale vlastně není nijak kontrolovatelné, zda opravdu probíhá. Např. v případě licencí je u publikací indikováno, pod jakou licencí byl článek publikován, odkazuje se na podmínky a zároveň je licence strojově čitelná (3-vrstvá informace). Stejný systém by mohl být zaveden u peer review - indikovat jaký typ proběhl, co to znamená a informace by měla být čitelná pro stroje. Zároveň je možné kombinovat různé typy peer review a nedržet se pouze jednoho (např. double-blind PR pro text a open PR pro dataset atd.). ME na závěr vyzval instituce, aby vyžadovaly transparentnost kolem peer review, open peer review by dle něj mělo být normou.

Poslední příspěvek session měla Ros Pyne určený především vydavatelům a tomu, jaké pozitivní dopady OA u knih má, což také představuje analýza *The OA Effect*³⁵:

a co mohou sami vydavatelé pro transformaci udělat.

Závěrečná session konference byla věnována principům **FAIR** a otevřeným datům. Fiona Murphy ve svém příspěvku představila Belmont Forum³⁶, mezinárodní konsorcium poskytovatelů financí, mezinárodní vědeckých uskupení a národních konsorcií, cílem je mj. Podpora transparentní správy výzkumných dat. Belmont Forum vydalo v roce 2015 vlastní *Open Data Policy and Principles*³⁷, kde uvádí 4 principy otevřených data (data musí být discoverable, accessible, understandable a manageable). Belmont Forum navíc stále vedle jiných institucí u zrodu FAIR principů.

³⁴ <https://www.prtstandards.org/report/>

³⁵ The OA effect: How does open access affect the usage of scholarly books?
<https://www.springernature.com/gp/open-research/journals-books/books/the-oa-effect>

³⁶ <http://www.belmontforum.org/>

³⁷ <http://www.belmontforum.org/about/open-data-policy-and-principles/>

Iain Hrynaszkiewicz (IH) ve svém příspěvku shrnul, jaká je role vydavatelů v umožnění sdílení dat FAIRově. Pro úspěšné sdílení dle IH potřebujeme:

- Vyjasnění benefitů pro vědu/výzkum otevřeně sdílející a znovuvyužívající data
- Kulturu sdílení a znovuvyužívání dat (politiky)
- Infrastrukturu, která to umožní

Podle white paperu *Practical challenges for researchers in data sharing*³⁸ (2018) autoři uvádí jako důvod, proč neotvírají data, nedostatek času a peněz. IH představil konkrétní tipy, jak pomoci autorům s otevíráním dat - vydavatel může poskytnout podporu formou research data helpdesk, doporučit vhodné datové repozitáře, kam ukládat, nabídnout pomoc při psaní DMP (včetně příkladů z různých oborů) atd.

Následoval příspěvek velkého propagátora otevřených dat Martina Fennera, který na úvod publikum seznámil s tím, jak vlastně vypadá vědecký svět nyní - publikace bez dat, nejsou úplné - viz příklady, kde např. autoři píšou o datové analýze, ale článek neobsahuje data nebo článek, kde jsou data uzavřena za licenci, která neumožňuje komerční využití apod. MF představil chystaný multioborový vyhledávač vhodného repozitáře, který umožňuje data zpřístupnit podle FAIR principů - *Repository Finder*³⁹. Tento nový vyhledávač stojí na mezinárodním registru re3data.org, ale navíc právě umožňuje filtrovat pouze FAIRové repozitáře (kterých byl v den konference pouze 168 z cca 1300). MF zároveň ve své přednášce tišil komunitní vášně kolem nového nástroje Google - DataSet Search⁴⁰ - MF vidí tuto aktivitu komerčního giganta jako pozitivní driver pro zlepšování datových repozitářů a zbytku infrastruktury (např. co se týče úplnosti metadat apod.). Kolem dat je dle MF řada nezodpovězených otázek - např. citování správných verzí datasetů a subsetů (zde opět odkázal na projekt FREYA a jejich snahu o vytvoření *PID Graph*⁴¹). Dále představil dvě významné iniciativy kolem otevřených dat - *Scholix*⁴² (framework pro linkování v rámci vědecké literatury) a *Make data count*⁴³ (snaha o standardizaci statistik o využití dat).

Datovou session zakončila Elizabeth Hull z Dryad, která mluvila o partnerství pro zlepšování otevřenosti dat. Na úvod představila multioborový datový repozitář *Dryad*⁴⁴, který spolupracuje přímo s časopisy a usnadňuje tak autorům ukládání datasetů v průběhu publikování výsledného článku. Dryad intenzivně pracuje na standardizaci uvnitř svého systému a pro vylepšování metadat a kvality ukládaných souborů spolupracuje s Data Curation Network⁴⁵, jejíž experti kontrolují přichozí data (copyright, formát, metadata atd.) → definovali *CURATE Steps: Check, Understand, Request, Augment, Transform, Evaluate*.

Třetí den a zároveň celou konferenci zakončil Geoffrey Bilder (GB) z Crossref inspirativním příspěvkem **There, I fixed it**, ve kterém hovořil o tom, jak a proč je současný publikační systém narušený. Upozornil, že jedním z důvodů je mj. i to, že hlavní aktéři často nehledají řešení, pouze sebe navzájem obviňují. A dojdou-li viníci, vždy jsou tady alespoň vydavatelé. GB upozornil, že bez spolupráce se dál nepohneme a je důležité si uvědomit, že i když

³⁸ <https://www.springernature.com/de/open-research/open-data/practical-challenges-white-paper>

³⁹ <https://repositoryfinder.datacite.org>

⁴⁰ <https://toolbox.google.com/datasetsearch>

⁴¹ <https://www.project-freya.eu/en/about/mission>

⁴² <http://www.scholix.org>

⁴³ <https://makedatacount.org/>

⁴⁴ <http://www.datadryad.org/>

⁴⁵ <https://datacurationnetwork.org>

tradiční vydavatelé často vypadají jako nepřátelé vědců, institucí a knihoven, dělají svoji službu dlouho a často dobře, resp. lépe než kdyby se do toho nyní pustily samotné instituce (bez know-how, kontaktů, financí...). GB se obloukem dostal k tezi, že klíčové je otevřenou vědu dělat v rámci otevřených infrastruktur - viz dokument Principles for Open Scholarly Infrastructures⁴⁶: *“Everything we have gained by opening content and data will be under threat if we allow the enclosure of scholarly infrastructures. We propose a set of principles by which Open Infrastructures to support the research community could be run and sustained.”* → text reaguje na to, že se nyní stále snažíme otevírat výsledný obsah (články nebo data), ale nezaměřujeme se na proces tvorby výsledků → není vidět, co se děje v laboratořích, jak k výsledkům vědci došli. K tomu bychom potřebovali nastavit otevřené infrastruktury, o které by se ale především měla starat sama komunita - viz článek Heather Joseph *Securing community-controlled infrastructure*⁴⁷.

Prezentace, postery, nahrávky příspěvků budou dostupné na stránkách konference: <https://oaspa.org/conference/>.

Děkuji **Asociaci knihoven vysokých škol ČR**⁴⁸ za významnou finanční podporu, bez které by účast pracovníka Ústřední knihovny UK na konferenci 10th COASP nebyla možná.

Sepsala Tereza Simandlová
24.9.2018, Praha

⁴⁶ Bilder G, Lin J, Neylon C (2015) Principles for Open Scholarly Infrastructure-v1, retrieved [2018-09-24], <http://dx.doi.org/10.6084/m9.figshare.1314859>

⁴⁷ Joseph, H. (2018). Securing community-controlled infrastructure: SPARC's plan of action. *College & Research Libraries News*, 79(8), 426. doi:<https://doi.org/10.5860/crln.79.8.426>

⁴⁸ <http://akvs.cz/>